

In januari verklaarde Alexander Pechtold dat hij er naar uitkeek op 21 maart 2018 zijn laatste en 10^e successievelijke verkiezingsoverwinning te halen; waarom lukte dat niet?

Op de verkiezingsavond stelde Pechtold dat je niet altijd voor goud kan gaan, maar ook tevreden moest zijn met zilver. Na de lokale partijen, het CDA en de VVD toch als vierde nog zilver, komt dat niet neer op ontwaarding van edelmetaal?

Hoe kon het misgaan? Het is traditie wanneer D66 aan een kabinet deelneemt, dat het dan na afloop, met de helft of minder van het ingezette personeel aan een herstart kan beginnen. Dit keer was het begin daarvan al na een jaar in beeld. Is daar een verklaring voor?

Het waren gemeenteraadsverkiezingen. Allereerst is daar het landelijk campagneprofiel: onderwijs, klimaat en zorg. Op zorg na geen 'hot items' in het gemeentelijk beleid. Echter ook geen mogelijkheid om vanuit het kabinet op profileringsmissie te gaan, immers de relevante beleidsterreinen waren uitbesteed aan respectievelijk de ChristenUnie, de VVD en het CDA. Weliswaar garandeerde regeringsdeelname een hogere frequentie van Kamerleden in de media, het effect daarvan was nihil. De campagne was een mooi voorbeeld van het nieuwe centralisme binnen D66, waarbij Pechtold alle touwtjes zelf in handen wil houden. Dat maakt de partij afhankelijk van één persoon en dus kwetsbaar. Ook de mantra dat "D66 de enige progressieve partij in het kabinet is" bleek niet overtuigend. Geen van de kabinetsleden kon zich in positieve zin in de media manifesteren, soms zelfs in negatieve zin met het Russische spook.

Dan zijn er nog mislukte profileringspunten in het Regeerakkoord:

De Kroonbenoeming van de Burgemeester zal uit de Grondwet worden gehaald en daarmee is een hobby van Gerard Schouw gerealiseerd, maar de "gekozen Burgemeester op een door een meerderheid van de kiezers gesteund programma" is er geen stap dichterbij door gekomen. Het uit de Grondwet halen van de Burgemeestersbenoeming blijkt noch een noodzakelijke, noch een voldoende voorwaarde om tot een gekozen Burgemeester te komen. Sterker, Pechtold zei in januari tijdens de gemeenteraadscampagne in Diepenheim dat "de gekozen Burgemeester" nog wel zijn *voorkeur* had, maar dat hij het aan de gemeenten zelf overliet hoe die hun Burgemeester willen benoemen of kiezen. En daarmee ging toch echt een kerndoelstelling van D66 en de politieke nalatenschap van Hans van Mierlo overboord.

Na het tot stand komen van het Regeerakkoord zei Pechtold dat zijn voorkeur was om een beslissend Referendum te realiseren, maar in het Regeerakkoord heeft hij niet bereikt dat het Raadplegend Referendum zou worden vervangen door het Beslissend Referendum; citaat pag 8 Regeerakkoord: "De politieke steun voor het correctief bindend referendum is sindsdien afgebrokkeld en is daarmee als beoogd einddoel voorlopig uit zicht". Op Pechtold na zijn politieke leiders altijd in staat geweest in coalities politieke steun te **maken**, daar waar die niet vanzelfsprekend aanwezig is; dat zal ook niet lukken als het alleen maar je *voorkeur* is ....

Ook op gebied van de Medische Ethiek, het profiel van wijlen Els Borst, heeft Pechtold alles wat denkbaar is ingeleverd; zie pagina 17 en 18 van het Regeerakkoord. Was dat om maar mee te mogen doen? Daarbij kwam het ethisch uiterst dubieuze en strijdig met art.11GW zijnde ADR-wetsvoorstel van Pia Dijkstra, waarbij de onschendbaarheid van het menselijk lichaam, het kernstuk van de mensenrechten, overboord werd gezet. Ging hiermee het ethisch en mensenrechtenprofiel van D66 niet ook in rook op? Past schending van de grondrechten en de mensenrechten in een linksliberaal en progressief perspectief? De platte marktmoraal van "wanneer je zelf gedoneerd wil worden, moet je ook doneren", is een verkeerd begrepen wederkerigheid: "wanneer je niet zonder toestemming je eigen lichaam wil laten schenden, moet je het ook niet bij anderen doen", dan wel het klassieke beginsel "gij zult niet begeren wat uw naaste toebehoort, tenzij het u wordt gegeven"!

Pechtold is een politicus met voorkeuren geworden, maar waar zijn de ambities, de doelstellingen?

D66 is opgericht om het politieke stelsel te veranderen en zelf in die verandering op te gaan – dat was de betekenis van de toevoeging 66 -, maar de hardnekkige resistentie tegen verandering die ingebouwd is in het stelsel, heeft D66 veranderd in een partij die telkens zijn aanbod op de kiezersmarkt bekijkt en afstemt met de conjunctuurgevoelige

onderwerpen ... en schommelingen van dien. D66 kan de naam gewoon veranderen in Democraten zonder meer; de betekenis van 66 is er niet meer.

Tenslotte was het campagneoptreden van Pechtold zelf opportunistisch, populistisch en buitengewoon ongelukkig. Geen enkel profiel wat er nu zo progressief was in het aandeel van D66 in het Regeerakkoord. Geen enkel profiel van wat linksliberaal is. Pechtold wekte de suggestie dat met de bestrijding van Baudet en Wilders het meest te winnen viel. Waar was het debat met GroenLinks? Waar met de VVD? Deed hij, door zijn pijlen veel te gemakkelijk alleen op Baudet en Wilders te richten, zijn eigen potentiële achterban niet schromelijk tekort?

Conclusie: Alexander Pechtold heeft zijn 10^e successievelijke verkiezingsoverwinning zelf onmogelijk gemaakt.

Op het congres van D66 direct na de installatie van het kabinet zei Pechtold tegen de nieuwe ministers en staatssecretarissen dat hij het hun "niet gemakkelijk gaat maken". Dat zal hij anders bedoeld hebben dan het nu uitpakt!

Is er toekomst voor D66?

Het politieke stelsel is anno 2018 een grote chaos, wanneer de democratie gereduceerd wordt tot machtspolitiek onder de mom van bestuurbaarheid. Het is tot op het bot gefragmenteerd en dat biedt mogelijkheden voor verandering. Fragmentatie is een ingebouwd kenmerk van dit politieke stelsel, dat uitgaat van "politieke relevante groeperingen". Lokale groeperingen rijzen als paddenstoelen uit de grond en zijn soms de grootste in de nieuw gekozen Raad. Het vertrouwen in de traditionele politiek is op een dieptepunt en de oorzaak daarvan ligt bij de politieke partijen zelf. Een variant van de wet van Gresham is van toepassing: "**bad politics drives out good politics**".

Verkiezingen als "democratische plicht"?

Bij de oproepkaarten voor de Raadsverkiezingen schreef onze Burgemeester "verkiezingen vormen de basis van onze democratie". Mijn eerste reactie was: welk een gebrek aan democratisch en historisch besef. Verkiezingen en de opkomst daarbij hebben niets met Democratie te maken, maar alles met de behoefte aan legitimatie van politici en de legitimatie voor de macht. Hoe hoger de opkomst, hoe steviger zij denken in het zadel te zitten. Niet voor niets willen politici in autoritaire en dictatoriale staten opkomsten van het liefst 100% en zorgt Putin voor een zo hoog mogelijke opkomst. Alle dictators in de 20e eeuw, Hitler, Mussolini, Salazar, Mogabe, etc. zijn via verkiezingen aan de macht gekomen. In de EU zien we dat autoritaire en antidemocratische regiems gekozen zijn, Orban in Hongarije, Morawiecki in Polen, Rajoy in Spanje, etc. Daarnaast associeert de EU zich met gekozen autoritaire antidemocraten als Erdogan, Poroshenko, etc. De USA gaat door voor de grootste 'democratie', terwijl daar nooit meer dan 60% van de kiesgerechtigden komen of kunnen stemmen en degene die de meerderheid der stemmen in de verkiezingen krijgt die verkiezingen niet wint. Trump heeft na een jaar nog steeds last van zijn trauma dat hij een minderheidspresident is. Zelfs in de USA blijkt het mogelijk dat er een in de geschiedenis meest autoritaire en antidemocratische [bedreiging van de onafhankelijke media, bedreiging van de onafhankelijke rechter, twijfel zaaien aan de integriteit van de ambtelijke top en veiligheids- en opsporingsdiensten] President aan de macht komt.

In de uitzending van Spraakmakers op Radio-1 tijdens de verkiezingsdag, zei Annemarie Jorritsma dat deelname aan de verkiezingen wellicht geen democratische plicht is, maar wel een morele plicht. Zijn wij moreel verplicht de machtsvorming waar wij van worden uitgesloten te legitimeren?

Verkiezingen worden overal gehouden, maar Democratie als Waardensysteem wordt getypeerd met: Menselijke waardigheid, Rechtvaardigheid, Vrijheid, Weldadigheid en Waarachtigheid en de Rechten van de Mens, maar in de verkiezingsstrijd gaat het vrijwel nooit over die waarden!

Het Sociaal-Cultureel Planbureau weet ons nog steeds te vertellen dat wel 95% van de Nederlanders vertrouwen heeft in de Democratie, dat wil zeggen dat we vrij en geheim onze stem mogen uitbrengen, maar niet dat we ergens zeggenschap over hebben. Zijn de opkomstcijfers geen indicatie dat er tussen "zeggen en handelen" een behoorlijke kloof zit?

Zijn verkiezingen niet de fopspeen van de democratie? Stemwijzers stimuleren het kiezersbedrog, terwijl niemand doet wat de titel zegt: "stem wijzer"! Bovendien blijkt telkens weer dat politieke programma's geen betekenis hebben voor het toekomstig beleid of het toekomstig stemgedrag van de partij na de verkiezingen. Het wordt tijd voor een "integriteitswijzer" die aangeeft wat de partijen vier jaar geleden hebben beloofd en wat daarvan terecht is gekomen, tenslotte is integriteit "zeggen wat je gaat doen en doen wat je gezegd hebt"; dan kunnen de stemmers echt kiezers worden: de stemmentracker gaat over de verrichtingen van partijen op een aantal hoofdpunten in een afgelopen periode <http://www.stemmentracker.nl/>

Wordt het geen tijd dat D66 teruggaat naar zijn radicaaldemocratische roots?

Het politieke stelsel van 1917, de evenredige vertegenwoordiging met een zetelverdeling volgens het systeem van het grootste gemiddelde per zetel, doorbreekt de relatie tussen kiezer en gekozene, reduceert de kiezer tot stemmer zonder invloed en met totale delegatie van haar of zijn belang aan de partij, transformeert de gekozene van volksvertegenwoordiger naar partijvertegenwoordiger, en maakt die vertegenwoordiger voor haar of zijn carrière afhankelijk van de politieke partij, ontnemt de burger de democratische participatie, bracht het hele maatschappelijke middenveld onder controle van de partij, versterkt de positie van de partijleiders in hun onderlinge machtsstrijd en maakt dat Kabinet en Parlement elkaar via het vertrouwensbeginsel en ontbindingsrecht in de houdgreep houden en verstrekt de positie van de Bureaucratie ten opzichte van de Politiek [politici moeten aftreden wanneer de Bureaucratie het af laat weten]. Het stelsel ondermijnt de regel dat parlementariërs zonder last of ruggespraak tot een beslissing moeten komen, immers zij krijgen de last van de partijprogramma's, het handhaven van partijbelangen en de ruggespraak van de fracties en belangengroepen en het in stand moeten houden van een meerderheidscoalitie. Dat alles is strijdig met de grondwet.

Het stelsel van Evenredige vertegenwoordiging doet een beroep op de basisinstincten van ras, religie en taal in de samenleving en stimuleert een maatschappelijke organisatie van verdeeldheid en tegenstellingen.

De pogingen die nu worden gedaan om het Evenredige stelsel in stand te houden door eisen te stellen aan de omvang van de groepen die vertegenwoordigd worden, met het uitsluitende doel om de meerderheidsmachtsvorming te faciliteren, illustreren het failliet van het stelsel. De politiek lijkt een markt met aanbod van partijen met beleidsopties en voor individuele vraag naar welvaart en welzijn, zonder marktmeester!

De evenredige vertegenwoordiging zou moeten leiden tot een evenredige machtsdeling. De recente kabinetsformatie en de thans in ontwikkeling zijnde collegevormingen in Gemeenten geven duidelijk aan dat in de machtsvorming de meerderheidsregel dominant is en dat zelfs groeperingen met een grote c.q. grootste vertegenwoordiging buitengesloten worden. De ideologie dat "de Regering regeert" en "de Vertegenwoordiging controleert", wordt volledig ondergraven in de machtsvorming, waarbij zelf met de minimaalst mogelijke meerderheid beleid wordt afgedwongen, waar als regel geen steun voor is onder de kiezers. De meerderheidscoalities sluiten de stem en de belangen van de kiezers uit. Dat blijkt wel bij referenda. Wet- en regelgeving die gebaseerd is op marginale meerderheden is intrinsiek ondemocratisch en een uiting van machtspolitiek. Bestaande partijmachten marginaliseren en ridiculiseren kritiek op, oppositie tegen, en alles wat ook maar een beetje bedreigend voor hun positie kan zijn.

Bij de recente Gemeenteraadsverkiezingen bleken de lokale partijen opnieuw in opkomst, ondanks de pogingen vanuit de centrale overheid om door gemeentelijke herindelingen de positie van de landelijke partijen op lokaal niveau te versterken. Lokale partijen zijn als regel geworteld in relatief kleine gemeenschappen, waar men elkaar nog persoonlijk kent. Gemeentelijke herindelingen hebben als grondslag om landelijk beleid met de daaraan verbonden kosten te kunnen decentraliseren, zogenaamd omdat het lokale bestuur dichter bij de burger staat. Bij gemeentelijke herindeling wordt het lokale bestuur juist verder van de burger geplaatst, stijgen de gemeentelijke kosten voor de burger, verslechtert de overheidsdienstverlening naar de burger, maar wordt de positie van de landelijke politieke partijen op lokaal niveau versterkt en verbetert ook de carrièremogelijkheden voor de ambtenaren.

De Evenredige Vertegenwoordiging blijkt in de praktijk een “verdeelt en heerssysteem” te zijn, waarbij de traditionele partijen het machtsproces aan zich trekken, de democratie aan hun laars lappen en de kiezer zo ver mogelijk buiten spel zetten!

De verschillende politieke opties

[1] Het bestaande vertegenwoordigende stelsel met machtsvorming op basis van een meerderheidscoalitie sluit de buiten de coalitie blijvende minderheid van democratische beïnvloeding uit; omdat de kiezersmarkt steeds verder fragmenteert worden voorstellen gedaan om de coalitievorming te faciliteren en de vertegenwoordiging te beperken. Dit is geen optie voor D66.

[2] Het huidige vertegenwoordigende stelsel kan worden ontkoppelt van de machtsvorming door zowel “de macht”, als de “controle op de macht” direct te verkiezen; in deze optie maakt de fragmentering van de kiezersmarkt niet uit, omdat de macht telkens voor het voorgenomen beleid een meerderheid moet zoeken. Teneinde de stabiliteit in wet- en regelgeving te krijgen, dienen wetten etc. op tenminste een 2/3 meerderheid van de vertegenwoordiging gebaseerd te zijn. Dat voorkomt uitsluiting van minderheidsstromingen.

[3] Het huidige vertegenwoordigende stelsel op basis van landelijk georganiseerde groeperingen versterkt het proces van fragmentering op de kiezersmarkt en zou moeten worden vervangen door regionaal georganiseerde groeperingen, gekoppeld aan een afzonderlijk gekozen al dan niet landelijke macht. Teneinde de stabiliteit in wet- en regelgeving te krijgen, dienen wetten etc. op tenminste een 2/3 meerderheid van de vertegenwoordiging gebaseerd te zijn. Dat voorkomt uitsluiting van minderheidsstromingen.

[4] Zowel het huidige vertegenwoordigende stelsel als de wijze van machtsvorming dient geregionaliseerd zowel als geïndividualiseerd te worden, waardoor vertegenwoordigers politieke verantwoordelijkheid kunnen dragen voor hun beslissingen. Deze optie grijpt terug op de grondslag van D66.

[5] Het bestaande vertegenwoordigende stelsel dient te worden doorgetrokken naar de machtsvorming [het verenigingsmodel van dagelijks en algemeen bestuur]; kern hiervan is dat de kiezer op deze manier een zo groot mogelijke invloed op het beleid kan uitoefenen; omdat de vertegenwoordiging niet langer de primaire taak heeft om de macht te ondersteunen, maar om het beleid in overeenstemming met de kiezerswensen te realiseren, lijkt deze optie het meest democratisch; in de monistische variant komen de gekozenen in de macht uit de vertegenwoordiging; in de dualistische variant worden bestuurders van buiten aangetrokken.

Democratisering begint aan de basis > in Zwijndrecht begint de democratische victorie

Steeds meer gemeenten in Nederland installeren een zakencollege in plaats van een coalitiecollege, waarbij een raadsbreed akkoord wordt geformuleerd met zoveel mogelijke partijen en op basis daarvan worden zakelijke profielen van nieuwe wethouders geschreven. Iedereen mag daar vervolgens op solliciteren. Of de kandidaten lid zijn van een politieke partij of woonachtig zijn in de bijbehorende gemeente, doet niet ter zake. Dit model is afgelopen vier jaar al met succes toegepast in Zwijndrecht. Er zijn nu initiatieven gaande waarbij colleges van B&W worden gevormd op basis van afspiegeling van de gehele gemeenteraad en het beleid wordt ontwikkeld met als uitgangspunt de breedst gedragen steun uit de raad. Zweden gaat ons voor met het verbod aan landelijke politieke partijen om deel te nemen aan lokale verkiezingen.

D66 moet terug naar de sfeer van het Appèl om tot een radicale verandering van het politieke systeem te komen met twee hoofdoelen:

[1] kabinetten en bestuurscolleges moeten direct worden gekozen op basis van een beleidsprogramma dat door een meerderheid onder de kiezers wordt gedragen; er kan geen beleid worden uitgevoerd dat niet direct of indirect gedragen wordt door het beleidsprogramma;

[2] wet- en regelgeving moet gebaseerd zijn op een tenminste 2/3 meerderheid in beide Kamers, Raden of Staten; beleid moet zo breed mogelijk worden gedragen in vertegenwoordigende organen;

[3] politieke vertegenwoordigers moeten individueel gekozen worden door een herkenbare achterban die hen ook ter verantwoording kan roepen.

Deze radicaaldemocratische wortels zijn in de loop der jaren verwaterd tot symbooldiscussies over de gekozen middelen, terwijl ze nu actueler zijn dan ooit.

Op 30 april 1966 kwamen 13 verontruste Amsterdammers bij elkaar in Krasnapolsky. Al snel bleek de groep verdeeld: twee leden, Henk Lange en Arie van der Zwan, wilden dat de beleidskritiek en de sociaaleconomische vraagstelling centraal zou komen te staan, de 11 overigen richtten zich op de systeemkritiek en stelden het politieke en maatschappelijke stelsel centraal. Lange en van der Zwan vormden de kern van "Tien over Rood", de anderen de kern van d'66! Het dilemma van beleidskritiek versus systeemkritiek speelt de hele geschiedenis van D66 door. Nu wordt het tijd voor een echte consequente keuze!

Heeft D66 de moed de systeemkritiek uit 1966 weer op te pakken en bijvoorbeeld de deelname aan het kabinet te gebruiken om tot verandering van het politiek stelsel te komen?

Pieter Fokkink, al 60 jaar pragmatisch en radicaal democraat {Semper Idem Ne Quid Nimis} [*1939] studeerde, na lyceumß [1956], politieke en sociale filosofie, economie, geschiedenis en rechten, was wetenschappelijk hoofdmedewerker in de Economische faculteit Rotterdam en bij Wijsbegeerte en Geschiedenis in Twente. Pieter sprak met Hans Gruijters op 30 januari 1966 over de oprichting van een nieuwe beweging en tekende op 16 september 1966 in op het Appèl, was landelijk bestuurlijk en politiek actief in en namens D66, was o.a. lid en fractievoorzitter in de Staten van Overijssel. Was o.a. bestuurssecretaris van de Wetenschappelijk Bureau. Was 20 jaar actief in het Bestuursrecht.